

Ref. br.: 2024-1-ES01-KA220-ADU-000245715

XXI Adults

**Prilagođavanje obrazovanja odraslih
sistem za XXI vijek**

Predložak dobrih praksi

INSTITUTE for
ROMA and
MINORITIES
INCLUSION

DIPUTACIÓN
DE VALLADOLID

E-SCHOOL
EDUCATIONAL GROUP

EMPODERAR
DESENVOLVIMENTO ORGANIZACIONAL, SOCIAL, PROFESIONAL E PESSOAL

Co-funded by
the European Union

Naziv dobre prakse

Autentično učenje za međugeneracijsku saradnju

Sažetak prakse

Kratak, lako razumljiv sažetak: Šta je praksa, za koga i u koju svrhu?

Autentično učenje za međugeneracijsku saradnju je obrazovna inicijativa provedena u Šleskoj regiji Poljske 2024. godine. Povezuje mlade i starije osobe u međugeneracijske grupe kako bi osmislili i proveli lokalne projekte u zajednici. Praksa podržava saradnju, aktivno građanstvo i učenje kroz angažman u stvarnom životu. Učesnici rade zajedno na smislenim aktivnostima koje odgovaraju na lokalne društvene potrebe. Cilj je jačanje društvenih veza, izgradnja ključnih kompetencija i promocija inkluzije među generacijama.

Opis prakse – minimalno 2000 znakova

1) Kontekst / Pozadina

Koja je bila početna potreba ili problem?

Ko je bila ciljna grupa? Da li je to bio dio većeg programa ili projekta?

Projekat je nastao kao odgovor na rastuću potrebu za jačim društvenim vezama između generacija. U mnogim zajednicama, starije osobe i mladi žive jedni pored drugih, ali rijetko imaju priliku da rade zajedno. Starije osobe mogu iskusiti izolaciju ili osjećati da se njihovo iskustvo više ne cijeni, dok mlađe osobe često nemaju prilike da učestvuju u smislenom životu zajednice. Istovremeno, škole i institucije u zajednici traže načine da podrže saradnju i aktivno građanstvo među različitim starosnim grupama.

Ovaj projekat je imao za cilj da ponudi praktičan odgovor na ove izazove. Pozvao je grupe mladih i starijih osoba da formiraju male timove i zajedno rade na lokalnim aktivnostima. Ove aktivnosti su osmislili i vodili sami učesnici, na osnovu stvarnih potreba u svojim gradovima i susjedstvima. Fokus je bio na autentičnom učenju – odnosno učenju kroz djelovanje, razmišljanje i angažman u stvarnim životnim situacijama.

Glavna ciljna grupa uključivala je omladinu školskog uzrasta i starije osobe starosti 65 i više godina. Ukupno je u projektu učestvovalo preko 220 ljudi iz cijele Šleske regije Poljske. Deset obrazovnih institucija i deset grupa starijih osoba pridružilo se procesu. Njihovo učešće je podržano radionicama, mentorstvom i jasnim okvirom koji je pomogao timovima da pređu sa ideja na djela.

Projekt je bio dio šire inicijative koju su podržali Norveški i EEA fondovi, a koordinirala je Fondacija Nova Evropa. Slijedio je ideju da obrazovanje ne bi trebalo samo prenositi znanje, već i graditi odnose, razvijati vještine za svakodnevni život i jačati sudjelovanje u demokratskom društvu.

Okupljanjem generacija i smještajem učenja u stvarni kontekst, projekat je stvorio nove mogućnosti za saradnju, razumijevanje i uključivanje zajednice. Također je postao primjer kako se autentično učenje može primijeniti u međugeneracijskom obrazovanju i koristiti kao metoda za izgradnju lokalnog angažmana.

2) Ciljevi

Koji su bili ciljevi prakse? Šta je njen cilj bio poboljšati ili promijeniti?

Glavni cilj projekta „Autentično učenje za međugeneracijsku saradnju“ bio je okupljanje mladih i starijih osoba kako bi radili na inicijativama lokalne zajednice. Ideja je bila stvoriti prostor za stvarnu saradnju između generacija, zasnovanu na zajedničkim iskustvima i međusobnom poštovanju.

Učesnici su radili u malim grupama i osmišljavali vlastite akcije kako bi odgovorili na stvarne potrebe u svojim susjedstvima. To mogu biti umjetničke, edukativne ili društvene aktivnosti. Kroz ovaj proces, projekat je podržao razvoj važnih vještina poput timskog rada, komunikacije, empatije i odgovornosti.

Jedan važan cilj bio je podsticanje učenja kroz praksu. Umjesto učenja iz udžbenika ili predavanja, učesnici su pozvani da djeluju, razmišljaju i uče kroz stvarne zadatke. To im je pomoglo da se osjećaju sigurnije i uključnije u svoje zajednice.

Projekt je također želio ojačati društvene veze i smanjiti udaljenost između dobnih grupa. Seniori su dijelili svoja iskustva i ideje, dok su mladi unosili novu energiju i perspektivu. Obje grupe su imale koristi od saradnje.

Drugi cilj bio je podržati aktivno građanstvo. Učešćem u planiranju i implementaciji lokalnih akcija, učesnici su imali priliku izraziti svoja mišljenja, donijeti odluke i vidjeti da je njihov glas važan. Ova vrsta angažmana pomaže u izgradnji jačeg osjećaja pripadnosti i odgovornosti za lokalnu okolinu.

Praksa se zasnivala na ideji autentičnog učenja - metodi koja se fokusira na zadatke iz stvarnog života, refleksiju i aktivno učešće. Cilj nije bio samo razvoj kompetencija, već i pružanje ljudima šanse da se osjećaju viđeno, saslušano i cijenjeno, bez obzira na godine.

3) Implementacija / Metodologija

Kako se praksa sprovodila korak po korak?

Koje su aktivnosti ili metode korištene?

Koliko je vremena trebalo?

Prva faza ovog projekta uključivala je odabir deset obrazovnih institucija i deset grupa starijih osoba iz različitih gradova širom regije. Svaka institucija je formirala tim učenika, a svaka grupa starijih osoba odabrala je učesnike koji su bili spremni da učestvuju u zajedničkim aktivnostima. Ovi timovi su zatim spojeni u međugeneracijske radne grupe.

U drugoj fazi, učesnici su učestvovali u nizu uvodnih radionica. Ove sesije su se fokusirale na komunikaciju, grupnu saradnju, planiranje projekata i razumijevanje potreba lokalne zajednice. Učesnici su podijelili svoja iskustva, razgovarali o lokalnim izazovima i počeli razvijati ideje za zajedničke akcije. Radionice su vodiliiskusni treneri i facilitatori.

Svaki tim je tokom cijelog procesa imao podršku mentora. Faza mentorstva je pomogla da se grupe vode od ideje do akcije. Mentori su pomagali u planiranju, organizaciji i rješavanju problema. Timovi su dobili finansijsku i organizacijsku podršku za realizaciju svojih projekata. Podrška je uključivala finansiranje materijala, pristup prostoru i pomoć s logistikom.

Tokom nekoliko sedmica, međugeneracijski timovi su osmišljavali i provodili svoje inicijative. Akcije su se razlikovale ovisno o lokalnom kontekstu i idejama grupa. Neki timovi su se fokusirali na kulturne ili umjetničke aktivnosti, kao što su izložbe, predstave ili kreativne radionice. Drugi su organizirali edukativne događaje, javne sastanke ili akcije za podršku društvenoj integraciji i angažmanu zajednice.

Ukupno je završeno 20 lokalnih inicijativa. Svaka je dokumentirana i evaluirana. Timovi su ohrabreni da razmisle o svom procesu, rezultatima i onome što su naučili. Iskustva su zatim sakupljena u konačnom priručniku, koji uključuje praktične alate, primjere i preporuke za druge koji žele koristiti ovu metodu.

Projekat je trajao tri mjeseca, a koordinirala ga je Fondacija Nova Evropa, uz finansiranje iz EEA i Norveških grantova. Njegov uspjeh zasnivao se na jasnoj strukturi, snažnoj mentorskoj podršci i aktivnom učešću lokalnih zajednica. Metoda je omogućila ljudima različitih uzrasta da uče jedni od drugih, preduzmu konkretne akcije i vide uticaj svoje saradnje.

4) Rezultati / Ishodi

Koji su bili konkretni rezultati?

Kakav je uticaj praksa imala na učesnike?

Projekat je pružio širok spektar konkretnih rezultata i imao snažan, pozitivan uticaj na svoje učesnike. Jedno od njegovih najvećih dostignuća bila je implementacija 20 lokalnih međugeneracijskih inicijativa u 10 gradova u Šleskoj regiji, u kojima je učestvovalo preko 220 ljudi – seniora i mladih učesnika. Svaka grupa je bila pažljivo uravnotežena po godinama, što je omogućilo stvarnu saradnju i međusobno učenje. Projektne aktivnosti su se zasnivale na idejama i potrebama lokalnih zajednica i uključivale su ekološke, kulturne, obrazovne i akcije društvene integracije. Proces je započeo sesijama obuke i radionicama, koje je 94% učesnika ocijenilo kao veoma korisne. Čak 91% je izjavilo da je poboljšalo svoje društvene i komunikacijske vještine zahvaljujući svom učešću. Edukativni materijali, posebno priručnik kreiran kao dio projekta, takođe su bili veoma dobro prihvaćeni – 93% ispitanika ga je opisalo kao zanimljiv i inspirativan. Važno je napomenuti da su se efekti projekta proširili daleko izvan njegovog formalnog vremenskog okvira. Učesnici su više puta naglasili da je učešće u inicijativi povećalo njihov osjećaj samostalnosti (87%) i njihov angažman u životu zajednice (82%).

Jedan od najznačajnijih rezultata bila je promjena u načinu na koji su učesnici doživljavali druge generacije – 96% je reklo da im je projekat pomogao da bolje razumiju vrijednost međugeneracijske saradnje. Mladi su cijenili mudrost i iskustvo starije generacije, dok su stariji uživali u svježim idejama i entuzijazmu mladih. U mnogim slučajevima, ovo je dovelo do razbijanja stereotipa i izgradnje dugotrajnih odnosa. Nekoliko grupa je čak odlučilo nastaviti saradnju i nakon zvaničnog završetka projekta.

Partnerstvo s norveškom organizacijom Bjerkaker LearningLab bilo je još jedna velika prednost – njihov doprinos donio je svježije perspektive i upoznao učesnike s metodama autentičnog obrazovanja koje su bile dobro prilagođene lokalnom kontekstu. 10 najistaknutijih grupa pozvano je da učestvuje u studijskoj posjeti

Norveškoj, što nije bila samo nagrada, već i prilika za daljnji rast. Sveukupno, projekat je jasno pokazao da smisljena međugeneracijska saradnja, utemeljena na autentičnom učenju i međusobnom poštovanju, može dovesti do trajnih promjena – ne samo vidljivih u statistikama, već prije svega u odnosima, vještinama i motivaciji za ostanak aktivnim i uključenim u život zajednice.

5) Priče učesnika – opcionalno

Kratki citati, lična razmišljanja ili iskustva koja dijele učesnici

„Zovem se Urszula Mianowska i animatorica sam seniorskog kluba Barwy Jesieni u Żarkiju. Pristala sam i bila sam jako sretna što ćemo mi, zajedno sa seniorima, učestvovati u ovom projektu. Odabrala sam pozorišnu grupu koja već postoji u seniorskom klubu i jednostavno odlučila da ih uključim u projekat. Zaista vjerujem da se osjećamo mlađe kada provodimo vrijeme s mladima. Ovo je veoma lijepa grupa mladih ljudi - odlično se slažemo s njima. Seniori su već ljudi sa životnim iskustvom, koji su mnogo toga prošli i mladi mogu iz toga crpiti, ako samo žele. Ne smijemo se nametati. Ali ova grupa je izuzetna i divna. Naravno da se isplati. To je nešto lijepo. Učiti od mladih - samo ih morate naučiti slušati. A zauzvrat, ako žele, mladi mogu mnogo naučiti od nas.“

— Urszula Mianowska, viši animator kluba

6) Faktori uspjeha

Šta je učinilo praksu efikasnom ili inovativnom?

Je li bilo nekih jedinstvenih ili kreativnih elemenata?

Jedan od najvažnijih faktora uspjeha projekta „Autentično učenje za međugeneracijsku saradnju“ bila je upotreba autentičnih metoda učenja. Umjesto tradicionalne nastave, projekat se fokusirao na učenje kroz aktivnosti iz stvarnog života, saradnju i refleksiju. Učesnici su bili aktivno uključeni u dizajniranje i provođenje lokalnih inicijativa, što im je pomoglo da steknu praktične vještine i osjete odgovornost za rezultate. Ovo praktično učenje zasnovano na iskustvu učinilo je cijeli proces zanimljivijim i smislenijim za sve uključene.

Još jedna jaka strana bilo je ravnopravno partnerstvo između generacija. I mladi i stariji ljudi su saradivali u svim projektnim aktivnostima – ne od vrha prema dolje, već kao potpuno ravnopravni. Svaka grupa je imala priliku da doprinese idejama i uči jedni od drugih. Ovo je pomoglo u izgradnji poštovanja, razumijevanja i povjerenja među generacijama. Mnogi učesnici su rekli da im je to bio prvi put da blisko saraduju s ljudima iz različitih dobnih grupa i da je to promijenilo način na koji su gledali jedni na druge.

Raznolikost i kreativnost lokalnih inicijativa također su odigrale važnu ulogu. Svaka grupa je kreirala svoj jedinstveni projekat – od kulturnih događaja i plesnih predstava do eko-kampanja i mobilnih kreativnih radionica. Ove ideje su proizašle direktno iz potreba i interesa učesnika i njihovih zajednica. Budući da su grupe imale odgovornost za svoj rad, bile su motiviranije i ponosnije na ono što su postigle. Raznolikost projekata pokazala je koliko fleksibilan i prilagodljiv model može biti.

Dodatni faktor uspjeha bilo je međunarodno partnerstvo s Bjerkaker LearningLabom iz Norveške. Ova organizacija je podijelila svoja iskustva i alate za međugeneracijsko učenje, zasnovane na norveškim obrazovnim praksama. Njihovo učešće u online obuci, radionicama u Poljskoj i studijskoj posjeti Norveškoj donijelo je nove ideje i podiglo kvalitet projekta. Također je učesnicima i koordinatorima pružilo širu, evropsku perspektivu.

Konačno, dobro pripremljeni materijali i dokumentacija projekta pomogli su da se osigura trajnost njegovih rezultata. Priručnik kreiran tokom projekta ne samo da je opisao šta je urađeno, već je i objasnio kako druge grupe mogu koristiti isti pristup. Zahvaljujući tome, ideje i metode razvijene tokom projekta mogu se ponovo koristiti – na novim mjestima, s novim ljudima i s istim pozitivnim utjecajem.

7) Prenosivost / Preporuke

Može li se praksa primijeniti i negdje drugdje?

Koji su uslovi potrebni za uspješnu implementaciju?

Da, projekat „Autentično učenje za međugeneracijsku saradnju“ se definitivno može prenijeti i koristiti u drugim kontekstima, kako u Poljskoj tako i na međunarodnom nivou. U stvari, sam projekat je odličan primjer uspješne prenosivosti — prvobitno je inspirisan metodama razvijenim u Norveškoj, a prilagođen je i implementiran sa velikim uspjehom u poljskim zajednicama. To dokazuje da je model fleksibilan, inkluzivan i pogodan za različita kulturna i društvena okruženja.

Ono što ovu praksu čini lako prenosivom jeste njen fokus na učenje u stvarnom životu, aktivno učešće i smislenu saradnju između generacija. To su univerzalne vrijednosti koje mogu funkcionisati u različitim zemljama i okruženjima.

Za uspješnu implementaciju na drugim mjestima, potrebno je ispuniti nekoliko ključnih uslova. Prvo, mora postojati posvećen lokalni tim – edukatori, osoblje nevladinih organizacija ili lideri zajednice – koji vjeruju u međugeneracijsko učenje i otvoreni su za podjelu odgovornosti sa učesnicima. Njihova uloga nije da kontrolišu, već da vode i podržavaju.

Drugo, projekat zahtijeva sigurno i poštovano okruženje, gdje se i mladi i stariji osjećaju cijenjenima i saslušanim. Jednako učešće je ključno, a pažnju treba posvetiti stvaranju uravnoteženih grupa, izgradnji povjerenja i podsticanju otvorene komunikacije.

Dostupnost jasnih i praktičnih alata je još jedan faktor uspjeha. Priručnik razvijen tokom projekta uključuje detaljne upute, primjere i predloške koji olakšavaju ponavljanje procesa negdje drugdje. Organizatori ne moraju početi od nule – mogu graditi na provjerenim rješenjima.

Još jedan koristan element je vanjska inspiracija ili partnerstvo. U ovom slučaju, norveški partner – Bjerkaker LearningLab – pružio je stručnost, metode i motivaciju. Drugi projekti mogu imati koristi od slične saradnje s međunarodnim ili nacionalnim institucijama, ili čak lokalnim stručnjacima koji mogu obogatiti proces.

Konačno, vrijeme i strpljenje su ključni. Međugeneracijsko razumijevanje se ne dešava preko noći – potrebna je pažljiva priprema, vrijeme za zajednička iskustva i trenuci razmišljanja. Ali kada se ovom procesu da prostor da se prirodno odvija, rezultati su duboki i trajni.

8) Savjeti / Savjeti za implementaciju – opcionalno

Kontrolne liste, lekcije ili savjeti za one koji žele primijeniti praksu.

Za one koji planiraju provesti sličnu međugeneracijsku inicijativu, evo pet ključnih preporuka:

1. Izgradite uravnotežene timove

Osigurati jednako učešće obje starosne grupe – mladih i starijih osoba. Uravnoteženi timovi promoviraju međusobno poštovanje, podstiču dijalog i stvaraju prostor za stvarnu saradnju. Svaka generacija treba imati priliku da vodi, dijeli iskustva i utiče na ishod.

2. Neka učesnici zajedno stvaraju

Dajte učesnicima priliku da osmisle i oblikuju vlastite lokalne inicijative. Kada ljudi rade na idejama koje su važne za njih i njihove zajednice, osjećaju se uključenijima, preuzimaju odgovornost i pokazuju veću kreativnost i predanost.

3. Obezbijedite praktične alate i podršku

Ponudite jasne smjernice, predloške za radionice i pristupačne materijale koji pomažu učesnicima da se korak po korak snađu u procesu. Kontinuirana podrška mentora ili facilitatora može napraviti veliku razliku, posebno u ranim fazama.

4. Budite fleksibilni i otvoreni

Svaka grupa i svaki lokalni kontekst su drugačiji. Ostanite otvoreni za prilagođavanje vremenskih rokova, formata ili očekivanja. Fleksibilnost omogućava projektu da odgovori na stvarne potrebe i podstiče inovacije.

5. Koristite učenje iz stvarnog života

Fokusirajte se na praktične aktivnosti koje imaju vidljiv utjecaj u zajednici. Učesnici ostaju motiviraniji kada vide konkretne rezultate i kada njihovi naponi doprinose nečemu značajnom i korisnom za druge.

9) Naučene lekcije - opciono

Najveća iznenađenja, prepreke ili ključne zaključke tokom implementacije.

U ranoj fazi projekta, jedan od glavnih izazova bio je održavanje redovne komunikacije unutar lokalnih međugeneracijskih timova. To je istaklo potrebu za dodatnom mentorskom podrškom ili alatima koji bi mogli pomoći timovima da ostanu povezani i efikasnije rade zajedno. Iako su edukativni materijali uglavnom vrlo visoko ocijenjeni, neki učesnici su istakli potrebu za pristupačnijim digitalnim alatima i pojednostavljenim verzijama, posebno za starije osobe sa nižim digitalnim vještinama. Ovo je pokazalo da

bi buduće inicijative trebale posvetiti veću pažnju prilagođavanju metoda komunikacije i materijala potrebama i sposobnostima obje starosne grupe od samog početka.

10) Fotografije koje ilustruju opisanu praksu

Molimo priložite najmanje 3 fotografije koje se odnose na opisanu dobru praksu

PROFIL PRAKSE – KONTROLNA LISTA ZA KLASIFIKACIJU

Molimo označite sve kategorije koje se odnose na vašu opisanu praksu. Možete odabrati više od jedne.

VRSTA PRAKSE

- Lzarađivanje radeći
- Međugeneracijsko učenje
- Učenje u zajednici
- Digitalno / kombinovano učenje
- Učenje od vršnjaka
- Mentorstvo / koučing
- Kulturni/kreativni pristupi
- Saradnički / zasnovan na partnerstvu
- Ostalo (navedite):

CILJNA GRUPA

- Odrasli sa niskim kvalifikacijama
- NEET (Osobe koje nisu u obrazovanju, zaposlene ili se ne obučavaju)
- Migranti / Izbjegllice
- Starije odrasle osobe
- Žene
- Osobe s invaliditetom
- Druge ranjive grupe

☒	Opšta odrasla populacija
OKRUŽENJE ZA UČENJE	
☐	Formalno
☒	Neformalno
☒	Neformalno
RAZVIJENE VJEŠTINE / KOMPETENCIJE	
☐	Pismenost (čitanje, pisanje, razumijevanje)
☐	Numerički rad (matematika, logičko razmišljanje)
☒	Digitalne vještine
☐	STEM (nauka, tehnologija, inženjerstvo, matematika)
☒	Lično, društveno i učenje za učenje
☒	Građanske kompetencije
☐	Poduzetništvo
☒	Kulturna svijest i izražavanje
☐	Jezičke vještine
☐	Vještine vezane za posao / strukovne vještine
☐	Zelene kompetencije
☐	Ostalo (navedite):
POTENCIJALNI KORISNICI	
☒	Nastavnici / Edukatori
☐	Administrativno osoblje
☐	Uprava škole / centra
☐	Kreatori politika / Javna uprava
☒	Nevladine organizacije / Organizacije zajednice
☐	Ostalo (navedite):

Glosar kategorija (Objašnjenje stavki kontrolne liste)

Vrsta prakse

- Učenje kroz rad – učenje kroz praktične aktivnosti, metode zasnovane na praksi kao što su radionice ili stvarni zadaci.
- Međugeneracijsko učenje – aktivnosti koje uključuju učesnike različitih starosnih grupa koji uče jedni od drugih.
- Učenje u zajednici – učenje koje se odvija unutar lokalne zajednice, često kroz angažman u stvarnom životu.
- Digitalno / kombinovano učenje – obrazovanje korišćenjem digitalnih alata (online) ili kombinacija online i metoda licem u lice.
- Vršnjačko učenje – učenje među učesnicima sličnog statusa ili iskustva, uz međusobnu podršku.

- Mentorstvo / koučing – individualna podrška od iskusnije osobe za pomoć u učenju i ličnom rastu.
- Kulturni/kreativni pristupi – korištenje umjetnosti, muzike, pozorišta, pripovijedanja itd. kao alata za učenje.
- Saradničke / partnerske – prakse koje uključuju saradnju između organizacija ili grupa.
- Ostalo (navesti) – bilo koja druga metoda koja nije navedena gore.

Ciljna grupa

- Odrasli s niskim kvalifikacijama – odrasli koji imaju nizak nivo formalnog obrazovanja ili osnovnih vještina.
- NEET-ovi – osobe koje nisu u sistemu obrazovanja, zaposlenja ili obuke (često mladi odrasli).
- Migranti / Izbjeglance – osobe koje su se doselile iz druge zemlje, a često se suočavaju s izazovima integracije.
- Starije odrasle osobe – Odrasle osobe starije od 65 godina
- Žene – prakse koje se posebno bave potrebama žena.
- Osobe s invaliditetom – osobe s fizičkim, senzornim, intelektualnim ili mentalnim zdravstvenim invaliditetom.
- Druge ranjive grupe – grupe u riziku od isključenosti (npr. dugotrajno nezaposleni, beskućnici).
- Opšta odrasla populacija – prosječni odrasli koji nisu u određenim kategorijama.

Okruženje za učenje

- Formalno – učenje u okviru zvaničnih obrazovnih sistema, certificirani kursevi (npr. škole, univerziteti).
- Neformalno – organizirano učenje izvan formalnog sistema (npr. radionice, obuka u zajednici).
- Neformalno – učenje kroz svakodnevna iskustva, bez strukturiranog kursa (npr. volontiranje, porodica).

Razvijene vještine / kompetencije

- Pismenost – čitanje, pisanje i razumijevanje tekstova (uključujući funkcionalne tekstove poput obrazaca).
- Numerički rad – korištenje matematike i logičkog zaključivanja.
- Digitalne vještine – korištenje digitalnih alata, npr. kreiranje CV-a, online alata, online platformi.
- STEM – nauka, tehnologija, inženjerstvo i matematika.
- Lično, društveno i učenje učenja – samosvijest, motivacija, timski rad, vještine cjeloživotnog učenja.
- Građanske kompetencije – aktivno građanstvo, razumijevanje demokratije i društvene odgovornosti.

- Preduzetništvo – kreativnost, inovacija, upravljanje projektima, preuzimanje rizika.
- Kulturna svijest i izražavanje – uvažavanje i stvaranje kulturnog sadržaja (npr. umjetnost, muzika).
- Jezičke vještine – sposobnost komunikacije na jednom ili više stranih jezika.
- Vještine vezane za posao / strukovne vještine – praktične vještine korisne u određenim poslovima ili profesijama.
- Zelene kompetencije – znanje i ponašanja koja podržavaju održivost i brigu o okolišu.
- Ostalo – bilo koje druge razvijene vještine (molimo navedite).

Potencijalni korisnici– grupe koje bi mogle imati koristi od primjene, prilagođavanja ili inspiracije ovom praksom u svom radnom kontekstu.

Napomena: Ove kategorije slijede okvire EU kao što su Ključne kompetencije za cjeloživotno učenje (2018), Akcioni plan za osnovne vještine (2025) i Vodič za program Erasmus+ 2025 –

Glosar

